

Zupančič Pušavec, N. *Oblici organiziranja slovenskoga gospodarstva od 1918. do 1941.* Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 2003.

Knjiga *Oblici organiziranja slovenskoga gospodarstva od 1918. do 1941.* odličan je rad i pomoć svim istraživačima koji se bave gospodarskom poviješću na području Slovenije, ali i šire, na svim područjima bivše Habsburške Monarhije, što može biti osobito zanimljivo u usporedbi pojedinačnoga gospodarskog razvoja određenih područja nakon ulaska u novu državu 1918. Da bi se mogao pratiti razvoj gospodarstva, autorica je naglasak stavila upravo na oblike organiziranja u povijesnom kontekstu, što je podrazumijevalo poznavanje svih gospodarskih zakona, gospodarske strukture i uredskoga poslovanja stvaratelja gospodarskoga gradiva. U skladu s tim, najvažniji izvor predstavljali su fondovi gospodarskoga sadržaja i zakoni kojima se autorica služila.

Djelo je podijeljeno na 12 poglavlja (zajedno s uvodom i sažetkom), s dobro izrađenim kazalom na početku, koji detaljno navodi i podnaslove poglavlja, čime je olakšan ciljani pregled ovoga rada za pojedine istraživače koji traže npr. podatke o zakonima, arhivskom gradivu, statističkim podacima ili vrsti gospodarskih organizacija.

Gospodarska situacija poglavlje je o gospodarskom razvoju u povijesnom kontekstu od sredine 19. st. i donosi informacije o stečenim preduvjetima gospodarskoga razvoja u novoj državi (od 1918.), kao i posljedicama ulaska u novu, slabije gospodarski razvijenu državu. Ono je, s bitnim povijesnim činjenicama, dobar uvod za praćenje osnutka različitih gospodarskih institucija. Također, prikazana je i cjelovita organizacija državne uprave u razdoblju 1918.–1941. koja je doživjela mnogo promjena, kao i pregled organa koji su u navedenom razdoblju imali u svom djelokrugu gospodarske poslove.

Pregled zakonodavstva detaljno i kronološki donosi pregled zakona koji su se odnosili na tri različita zakonodavstva (obrotno, trgovačko i zadruge) od sredine 19. st. do II. svjetskoga rata. Obrtno zakonodavstvo svoje korijene vuče još iz Obrtnoga reda 1853., a nove zakonske promjene dogodile su se Zakonom o obrtima 1931. U tom se smislu pojašnjava što su navedeni zakoni omogućivali i koju vrstu slobodnoga djelovanja pojedinih obrta. Trgovačko zakonodavstvo odnosilo se na upravljanje, vođenje, oblike poslovanja i odgovornost u poduzećima, što je bilo regulirano zakonima od 1862. do 1937. Zadružno zakonodavstvo predstavljalo je zakone koji su regulirali djelovanje i oblike organiziranja zadruga, od 1873. do 1938. Ovo je poglavlje posebno zanimljivo jer autorica detaljno objašnjava svaki pojedini zakon i kakve je gospodarske organizacije podrazumijevao, a time i djelokrug svake te organizacije, čime nakon povijesnoga konteksta omogućuje uvid u samu gospodarsku strukturu toga doba i lakše razumijevanje različitih gospodarskih organizacija.

Organiziranost gospodarstva u razdoblju 1918-1941. poglavlje je s pregledom vrsta poduzeća prema oblicima od 1918. do 1941. i u tom smislu se navode poduzeća pojedinačnih fizičkih osoba, trgovačka i dionička društva, društva s ograničenom odgovornošću i zadruge, osiguravajući i novčani zavodi, zbornice i udruženja. Osim povijesnoga razvoja i djelokruga pojedinih gospodarskih organizacija, autorica donosi i tablične prikaze o broju navedenih poduzeća na području Slovenije, kao i popise poduzeća koja su djelovala, a dobivene na temelju dokumenata iz fonda Zbornica za trgovinu, obrt i industriju u Ljubljani 1850.–1948. Ovo je poglavlje najdetaljnije obrađeno, s mnoštvom podataka i upućivanja u različite gospodarske fondove, istraživanjem kojih je autorica i došla do opisanih podataka. Posebno nam daje uvid u način rada poduzeća i njihov djelokrug u tom razdoblju, kao i mogućnost komparacije ovih podataka s postojanjem istih ili sličnih poduzeća npr. na području Hrvatske u istom razdoblju ili slična istraživanja.

Poglavlje *Statistički podatci* predstavlja statističke podatke koje je u vrijeme svoga djelovanja skupljala Zbornica za trgovinu, obrt i industriju Ljubljana, a koje je autorica izdvojila na temelju izvršenoga pregleda istoimenoga fonda. Riječ je o tabličnim i grafičkim podacima, npr. o broju protokoliranih privatnih i društvenih tvrtki od 1862. do 1918. na području Zbornice za trgovinu, obrt i industriju u Ljubljani.

Posebno važno poglavlje predstavlja *Arhivsko gradivo*, u kojem autorica skreće pozornost na sve izvore koji upućuju na razvoj, strukturu, oblike organiziranja na području gospodarstva, na temelju kojih se mogu izvršiti različita istraživanja. Posebno upućuje ne samo na gospodarske fondove u slovenskim arhivima, već i na fondove uprave i pravosuđa, iz kojih se mogu dobiti raznovrsni podatci. U tom je smislu autorica napravila pregled (ujedno i smjernicu za sve buduće istraživače gospodarske povijesti Slovenije) fondova koji se čuvaju u slovenskim arhivima. Najviše takvih fondova čuva se u Arhivu Republike Slovenije, koji čuva arhivsko gradivo nekadašnjih upravnih i drugih državnih ali autonomnih zemaljskih organa, posebno fondove s područja gospodarstva, bankarstva, osiguranja i trgovine. Nadalje, služeći se postojećim Vodičima fondova i zbirki pojedinih arhiva, autorica popisuje sve arhivske fondove koji se čuvaju u Arhivu Republike Slovenije, Povijesnom arhivu Ljubljane, Pokrajinskom arhivu Maribor, Povijesnom arhivu Celje, Pokrajinskom arhivu Nova Gorica i Povijesnom arhivu Ptuj. Najveću pozornost obratila je na bogatstvo izvora fondova Zbornica za trgovinu, obrt i industriju Ljubljana (1850.–1948.) i Kraljevska banska uprava Dravske banovine – Odsjek za trgovinu, obrt i industriju (19. st. – 1941.), kojim se u ovom radu najviše i služila.

Registri i evidencija za gospodarstvo u razdoblju između 1850. i 1941. poglavlje je o vođenju knjiga koje predstavljaju osobito važan izvor u istraživanju. Riječ je o nastanku prvih registara koje je još regulirao njemački trgovački zakon iz 1861. Postojalo je nekoliko vrsta različitih registara. Sudovi su vodili trgovačke i zadružne registre. Uz objašnjenje trgovačkih registara, načina vođenja, kao i njihove strukture, dan je i primjer jednoga takvog trgovačkog registra iz 1863., na temelju kojega se može dobiti niz vrijednih podataka. Nove promjene u vođenju trgovačkih registara slijedile su 1906., kada su dodani neki novi obrasci (odjeljci), što je također prikazano jednim konkretnim primjerom registra iz 1906. Zadružni registri bili su registri koji su regulirani zakonom iz 1873., odnosno promjenom zakona iz 1938. Nadalje su opisani registri i evidencije koje su vodili upravni organi, zbornice, zatim posebni registri glede zaštite poslovnoga prometa i prava pojedinaca (registri patenta, osiguranja uzoraka i modela te zaštićenih marki), kao i rudarske evidencije.

Uz *Zaključak* autorica je na kraju knjige popisala sve zakone i uredbe (1840.–1938.) kojima se služila, a koji time predstavljaju smjernicu za sve one istraživače koji će vršiti slična istraživanja na polju slovenskoga gospodarstva.

Treba naglasiti da je riječ o iznimno dobrom pregledu oblika gospodarskoga organiziranja u Sloveniji, u kojem je autorica obuhvatila sve bitne segmente na povijesnom, zakonodavstvenom polju, nadopunivši sve detaljnim istraživanjem arhivskoga gradiva, koje je bilo ključno u davanju konkretnih brojčanih podataka i različitih popisa. Ovaj rad zapravo je dobra početna literatura za svakoga tko će se ciljano baviti određenim oblikom gospodarskih organizacija u Sloveniji, ali i za vršenje različitih komparacija na gospodarskom polju u zemljama koje su spadale pod Habsburšku Monarhiju. Također, ovo je djelo nezaobilazan priručnik za sve arhiviste koji obrađuju gospodarske fondove, jer donosi povijest gospodarskih institucija i popise svih donesenih zakona i uredaba od 1840. do 1938. godine.